

4) утвердження свободи інформації, гласності, відкритості суспільства на підставі щонайширших зв'язків зі світом;

5) підвищення рівня суспільної свідомості, подолання явищ соціальної пасивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права, або природне право і державознавство / Г. В. Ф. Гегель ; пер. з нім. Р. Осадчука та М. Кушніра. – Київ : Юніверс, 2000. – 336 с.

Мілорадова Наталя Едуардівна, професор кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент;

Твердохлєбова Наталя Євгеніївна, аспірант кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ТРАНСФОРМАЦІЙ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Стрімка динаміка соціально-економічної ситуації множить і загострює різноманітні кризові явища, які проникають у різні життєві контексти (професійні, референтні, сімейні), породжуючи особистісні трансформації.

Проблема успішної та конструктивної самореалізації особистості неможлива без урахування процесу трансформації інтегральних аспектів ідентичності.

Ідентичність розглядають різні автори як психічне явище, що має ієрархічно складну структуру і характеризується цілісністю особистості, її унікальністю, усвідомленням власної цінності та зрілості, а також розумінням вимог з боку суспільства і прагненням відповідати цим вимогам без втрати власної ідентичності (Н. Дмитрієва, Е. Еріксон, С. Максименко, Л. Шнейдер та ін.).

Дослідники висвітлюють проблему становлення особистості та її ідентичності в процесі професіоналізації.

Зокрема, А. Маркова виокремлює п'ять рівнів на шляху становлення професіонала: допрофесіоналізм, професіоналізм, суперпрофесіоналізм, псевдопрофесіоналізм, післяпрофесіоналізм [1, с. 254]. У межах рівнів професіоналізму та суперпрофесіоналізму автор акцентує на етапах самоактуалізації та творчого самопроєктування, основна функція яких пов'язана з розвитком особистісного потенціалу та деяких аспектів ідентичності професіонала (особистісна й індивідуальна компетентність, індивідуальний професійний світогляд тощо).

Дослідниця А. Сергєєва припускає, що інтегральна ідентичність особистості є ієрархічно складною властивістю, яка може по-різному трансформуватися на всіх рівнях її структури і мати закономірну специфіку становлення і трансформації на кожному з рівнів. Так, інтегральна ідентичність особистості на формально-динамічному рівні може бути представлена сукупністю тих властивостей, які відображають форму та динаміку протікання ідентичності особистості. Другий, особистісний (змістовний), рівень містить у собі показники ідентичності, пов'язані зі спрямованістю й мотиваційною сферою особистості. Третій рівень характеризує ті особливості ідентичності особистості, які формуються під впливом суспільних, професійних, релігійних, культурних, моральних знань тощо [3].

Наявні дослідження свідчать, що зміни інтегральної ідентичності особистості залежать від багатьох внутрішніх (психофізіологічні, індивідуально-психологічні, особистісні, соціально-психологічні й патогенні) і зовнішніх (соціокультурні, екологічні, економічні, політико-правові) факторів [4–6].

На нашу думку, важливою властивістю, що відображає динаміку зміни ідентичності, є суб'єктність особистості. К. Абульханова-Славська розглядає суб'єктність як «здатність до активної трансформації умов життєдіяльності і власного ставлення до неї» [7]. Це характеризує суб'єктність не тільки як міру активності й авторства діяльності окремої особистості, а й як неодмінну умову її саморозвитку через самостійний пошук і реалізацію власних можливостей та здібностей.

Формування суб'єктності є значущим напрямом психологічної діяльності у сфері супроводу особистісних

трансформацій інтегральної ідентичності правоохоронців під час фахової підготовки у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання. Саме цей етап професійної самореалізації є сензитивним, коли вияв і формування особистісних утворень (цінностей, готовності до саморозвитку, самовизначення тощо) відбувається через конкретні досягнення, що вимагає від майбутнього професіонала осмисленого включення в різні види професійної діяльності, планування власних дій, мобілізації особистісних ресурсів, оцінки та рефлексії процесу і результату. На цьому етапі можна виявити трансформаційні зміни поведінки особистості, обумовлені її новою ідентичністю (роллю, статусом тощо). Тому для гармонійного розвитку особистості фахівця необхідна психологічна підтримка на кожному з етапів професійного розвитку.

Психологічне супроводження науковці тлумачать як комплекс безперервних заходів, вид психологічної допомоги на якомусь окремому проміжку життя, спрямований на підтримування або поліпшення психологічного розвитку особистості. Психологічний супровід – це галузь і спосіб діяльності, що сприяють людині та суспільству у вирішенні широкого кола проблем, породжених життям людини в соціумі [2].

Забезпечення психологічного супроводу особистісних трансформацій інтегральної ідентичності майбутніх працівників поліції може бути орієнтованим на подолання ціннісно-смыслових бар'єрів як індивідуальних труднощів у ситуаціях особистісного вибору. Це, на нашу думку, дасть змогу підвищити рівень їх професійної самореалізації, сприятиме подальшому процесу самоактуалізації та саморозвитку.

Пошук і розроблення нових ефективних методів навчання є характерним для сучасної науки. Доцільність застосування активних форм і методів навчання в практиці підготовки сучасного фахівця підтверджена науковцями. Зокрема, це питання проаналізовано в роботах А. Бондаренко, А. Борисюк, Ю. Ємельянова, О. Саннікова, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін. На нашу думку, саме використання таких методів, як метод проєктів, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, метод «мозкового штурму», інциденту, синектики, занурення, проведення «круглих столів» і соціально-

психологічного тренінгу, сприяє розвитку інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців.

Увагу привертає застосування різноманітних тренінгів у процесі підготовки фахівців правоохоронної сфери (Л. Балабанова, В. Барко, В. Лефтеров, Н. Мілорадова, Л. Мороз, Г. Попова, Ю. Швалб, О. Цільмак, С. Яковенко та ін.). Вони зауважують, що груповий фактор впливу надає особистості додаткові можливості в розвитку стійких уявлень про власну ідентичність, активізує потребу в пізнанні своїх якостей, пов'язаних із різною спрямованістю ідентичності (професійною, національною, гендерною тощо).

Загальною метою проведення тренінгів є супровід та оптимізація становлення інтегральної ідентичності майбутніх поліцейських, яка здійснюватиметься в контексті самопізнання, самоаналізу, особистісного зростання, дослідження психологічних феноменів, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю. Саме розвиток інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців засобами тренінгу є необхідною складовою професійного розвитку, самореалізації особистості, становлення професіонала та його кар'єрного зростання.

Отже, з метою забезпечення оптимальних умов для особистісного розвитку та професійного зростання, актуалізації самопізнання й самодослідження особливостей інтегральної ідентичності майбутніх правоохоронців доцільним є впровадження тренінгових технологій у процес їхньої професійної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М., 1996. – 312 с.
2. Бадмаев Б. Ц. Методика преподавания психологии / Б. Ц. Бадмаев. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 304 с.
3. Сергеева А. В. Психология интегральной идентичности личности : монография / А. В. Сергеева. – Одесса : Лерадрук, 2013. – 317 с.
4. Дмитриева Н. В. Идентичность в норме и патологии / Н. В. Дмитриева, Ц. П. Короленко, Е. Н. Загоруйко. – Новосибирск : НГПУ, 2000. – 277 с.

5. Шнейдер Л. Б. Реконструкция профессиональной идентичности: структурный и динамический аспекты / Л. Б. Шнейдер // Развитие личности. – 2000. – № 2. – С. 44–68.
6. Tajfel H. Social identity and intergroup relations / H. Tajfel. – Cambridge ; Paris, 1982. – 119 p.
7. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.

Мозоль Наталія Іванівна, професор кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ООНОВЛЕННЯ ГАРАНТУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД

Європейські розвинуті громадянські суспільства спираються, передусім, на міцний фундамент права. Захист фундаментальних прав людини є основою верховенства права. Проникнення принципу верховенства права у відносини громадян із владою та між собою на всіх рівнях суспільного життя є запорукою розвитку відкритого, демократичного суспільства. В умовах реформування в Україні суспільних відносин, зміни економічного та політичного устрою, оновлення духовної сфери дедалі більше інтенсифікуються правові зрушення в житті країни.

У зв'язку із зазначеним, постає актуальне питання про оновлення Конституції України, яке здійснюється в межах діяльності Конституційної Асамблеї. Проблема оновлення Основного Закону України має декілька ключових аспектів:

1) зміст будь-якої конституції полягає в готовності суспільства жити за певними правилами й нормами, які не завжди можна пояснити з позицій раціональності, оскільки вони стосуються цінностей, структури та інституцій суспільства;

2) інноваційна конституційна модель має відображати передові тенденції розвитку конституційної моделі, містити сильний прогностично-програмний потенціал.